

**Plan for  
kompetanseutvikling i  
Tromsø kommunes  
barnehager  
2009-2012**



**Tromsø  
kommune**

# INNHALDSFORTEGNELSE

Innledning.....	2
Kommunens ansvar.....	2
Lov om barnehager.....	3
Statlige føringer.....	4
Kommunale føringer.....	4
Mål.....	4
Tiltak.....	4
Tiltak vil være.....	5
Prosjekter/utviklingsarbeid.....	5
Utdanning/videreutdanning.....	5
Økonomiske rammer.....	5
Fokusområder.....	6
Område 1: Barns medvirkning.....	6
Delmål:.....	6
Område 2: Språkmiljø og språkstimulering.....	7
Delmål:.....	7
Område 4: Ledelse av barnehagen:.....	9
Delmål:.....	10

## Innledning

### ***Kommunens ansvar***

Som barnehageeier har Tromsø kommune ansvar for å vedlikeholde og utvikle kvaliteten i egne barnehager. Et viktig tiltak i dette arbeidet er kompetanseutvikling for personalet. Kommunen har som lokal barnehagemyndighet etter barnehageloven et overordnet ansvar for alle barnehagene i kommunen. Dette innebærer bl.a. å gi veiledning og påse at barnehagene drives i tråd med lover og regelverk. Tromsø kommune har også valgt å invitere med de private barnehagene til kurs, konferanse og temasamlinger.

Tromsø kommunes plan for kompetanseutvikling for barnehagene tar utgangspunkt i Lov om barnehager med forskrifter, Rammeplanen (RP). Hensikten med plan for kompetanseutvikling er å bidra til å implementere rammeplanen og sikre det faglige arbeidet i barnehagene.

# Lov om barnehager

Ansvar for barnehagesektoren ble flyttet fra Barne – og familiedepartementet til kunnskapsdepartementet i 2006. Barnehagene ble med dette en del av livslang læring og barnas første møte med utdanningssystemet. ”*Barnehagen skal støtte barns nysgjerrighet, vitebegjær og lærelyst og bidra til et godt grunnlag for livslang læring*” RP s. 26.

Ny lov om barnehager og revidert rammeplan ble vedtatt i 2006. Det er særlig to endringer i loven som har betydning for kompetanseutviklingsplanen; fagområdene er utvidet fra 5 til 7 og barns rett til medvirkning er nedfelt i loven.

De 7 fagområdene er som følger:

- Kommunikasjon, språk og tekst
- Kropp, bevegelse og helse
- Kunst, kultur og kreativitet
- Natur, miljø og teknikk
- Etikk, religion og filosofi
- Nærmiljø og samfunn
- Antall rom og form

## ”§ 2 Barnehagens innhold

*Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet.*

*Barnehagen skal bistå hjemmene i deres omsorgs- og oppdrageroppgaver, og på den måten skape et godt grunnlag for barnas utvikling, livslange læring og aktive deltakelse i et demokratisk samfunn.*

*Omsorg, oppdragelse og læring i barnehagen skal fremme menneskelig likeverd, likestilling, åndsfrihet, toleranse, helse og forståelse for bærekraftig utvikling. Barnehagen skal gi barn muligheter for lek, livsutfoldelse og meningsfulle opplevelser og aktiviteter i trygge og samtidig utfordrende omgivelser.*

*Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur.*

*Barnehagen skal gi barn grunnleggende kunnskap på sentrale og aktuelle områder. Barnehagen skal støtte barns nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær og gi utfordringer med utgangspunkt i barnets interesser, kunnskaper og ferdigheter.*

*Barnehagen skal formidle verdier og kultur, gi rom for barns egen kulturskaping og bidra til at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt fellesskap.*

*Departementet fastsetter en rammeplan for barnehagen. Rammeplanen skal gi retningslinjer for barnehagens innhold og oppgaver.*

*Barnehagens eier kan tilpasse rammeplanen til lokale forhold.*

*Med utgangspunkt i rammeplan for barnehagen skal samarbeidsutvalget for hver barnehage fastsette en årsplan for den pedagogiske virksomheten”.*

Barns rett til medvirkning er nedfelt i FNs barnekonvensjon artikkel 12 nr. 1, jf. menneskerettsloven av 21. mai 1999 § 2 nr.4. og i barnehageloven:

## ”§ 3 Barns rett til medvirkning

*Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet.*

*Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet.  
Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.”*

## **Statlige føringer**

St.meld. nr 41 (2008-2009) Kvalitet i barnehagen  
St.meld. nr 16 (2006–2007)... og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring  
St.meld. nr 31 (2006-2007) Kvalitet i skolen  
St.meld. nr 23(2007-2008) Språk bygger broer  
Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnopplæring 2008-2010  
Handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen (2007-2011)  
Manifest mot mobbing 2009-2010

Nasjonale strategi for kompetanseutvikling i barnehagesektoren 2007 – 2010, løfter frem fire prioriterte satsingsområder de ansattes kompetanse skal styrkes i forhold til

- Pedagogisk ledelse (med hovedvekt på ledelsen)
- Barns medvirkning
- Språkmiljø og språkstimulering
- Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole

## **Kommunale føringer**

*”Innføring av rammeplan og utvikling av barnehagen som læringsarena er en av de viktigste satsningsområdene de kommende årene. Det arrangeres felles kurs og temadager ved siden av at de enkelte barnehagene aktivt jobber med ulike temaer for å vedlikeholde og utvikle kvaliteten i barnehagene. Kommunen vil satse på kontinuerlig kvalitetsforbedring både gjennom kursing og brukerundersøkelser.”* Kommuneplan (2007 – 2018: s. 78)

## **Mål**

Mål for kompetanseplanen er at kompetansen til de ansatte i barnehagen skal heves. Rammeplan for barnehager stiller store krav til hele personalet i barnehagen, og det må sikres at kompetanseutviklingstiltak retter seg mot alle grupper av ansatte i barnehagen.

## **Tiltak**

Arbeidet med kompetanseutviklingen må ses på som en helhetlig og kontinuerlig prosess. Det må utarbeides kriterier for kvalitet slik at barnehagene kan jobbe systematisk for å heve kvaliteten i de enkelte enhetene. Samarbeid mellom kommunen og private barnehager, faglig påfyll, erfaringsutvekslinger og arbeid i nettverksgrupper og/eller på temasamlinger kan være gode arenaer for arbeide med kompetanseutvikling. Men utgangspunkt i denne planen skal det utarbeides årlige tiltaksplaner. Planen må rulleres for å sikre at aktuelle områder til enhver tid ivaretas.

## **Tiltak vil være**

Kurs, fora for samarbeid, nettverkarbeid, temasamlinger, veiledning, prosjekter og erfaringsspredninger. Samarbeid mellom kommunale og private barnehager samt erfaringsutvekslinger kan være gode arenaer for kompetanseutvikling. De ulike tiltakene kan være av kortere eller lengre varighet og for hele eller deler av personalgruppen. Nettverksarbeid kan dreie seg om spesielle tema over en avgrenset periode, eller være faste nettverk. Et viktig virkemiddel vil også være å kunne arrangere de samme temasamlingene og kursene flere ganger til ulike tider på året, etter behov, for å gi flere mulighet til å delta. Dette vil kreve større ressurser enn det som fins i dag, men bør likevel prøves ut.

## **Prosjekter/utviklingsarbeid**

Til vanlig utlyser fylkesmannen statlige prosjektmidler hver vår, knyttet opp mot et utvalg temaer. Utviklingsarbeid i enkeltbarnehager er til nytte for hele barnehagefeltet i kommunen dersom det settes av tid og ressurser til erfaringsspredning. Temasamlinger hvor erfaringer og ny kunnskap deles med andre barnehager kan gi store ringvirkninger i miljøet. Kvalitetskommuneprosjektet retter søkelyset på å heve kvaliteten i de kommunale barnehagene. Erfaringer fra disse prosjektene bør videreformidles.

## **Utdanning/videreutdanning**

Kvaliteten på det arbeidet som gjøres i barnehagen henger nøye sammen med personalets kompetanse. Personalets kompetanse er den viktigste forutsetningen for at barnehagen kan være en god oppvekst og læringsarena for alle barn

Flere assistenter bør oppfordres til å ta fagbrev som barne – og ungdomsarbeider. Barnehagene kan legge til rette for dette gjennom ulike tiltak, for eksempel ved å gi assistenter permisjon fra stilling for å få praksis fra alle felt samt delta på forelesninger.

Førskolelærernes muligheter for videreutdanning avhenger til en hver tid av hvilke tilbud universitet gir samt i hvor stor grad den enkelte barnehage kan legge til rette for studiepermisjoner. Tromsø kommune bør samarbeide med Universitetet for å utvikle gode videreutdanningstilbud og utviklingsarbeid.

For begge grupper viser vi for øvrig til AML § 33D og Tromsø kommunes permisjonsreglement når det gjelder permisjons- og stipendordninger. Tromsø Kommune bør prioritere midler til å dekke studieavgiften.

## **Økonomiske rammer**

Staten gir ikke tilskudd til kompetanseutvikling for barnehagesektoren på samme måte som for skolesektoren. Ressursene kommer i all hovedsak fra barnehageeier, også når lov- og forskriftsendringer skal innføres. Fylkesmannen i Troms deler årlig ut prosjektmidler innenfor bestemte temaer, men det dreier seg om småbeløp pr. barnehage eller kommune.

Barnehagesektoren har hatt en voldsom økning de siste årene, full barnehagedekning har ført til mange flere ansatte i Tromsø barnehagene. For å sikre at barnehagen er en pedagogisk virksomhet som gir barn under opplæringspliktig alder gode utviklings og aktivitetsmuligheter må det settes av tilstrekkelig med midler til kompetanseheving for de ansatte.

## Fokusområder

### **Område 1: Barns medvirkning**

§3 i barnehageloven understreker barns rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Barns rett til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet og at barnas synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med alder og modenhet.

*”Barn medvirkning må forstås som noe annet enn individualistisk rettighetstenking, ensidig understreking av selvbestemmelse eller knyttet til bestemte metoder og rutiner.*

*Medvirkningsprosesser skjer innenfor et fellesskap og gjennom deltakelse i ulike typer relasjoner. Det dreier seg i vid forstand om barns rett til å få støtte til å uttrykke seg, bli synlig og virke i sosial sammenheng. Det handler med andre ord om å gi barn et rom – både i fysisk og psykisk forstand – og om retten til å uttrykke seg og handle sammen med andre, En slik fortolkning inkluderer deltakelse i beslutningsprosesser. Gjennom medvirkning i barnehagen forberedes også barnet til deltakelse i et demokratisk samfunn.” St. meld nr 41.*

*”Barnehagen skal formidle grunnleggende verdier som fellesskap, omsorg og medansvar og representere et miljø som bygger opp om respekt for menneskeverd og retten til å være forskjellig. Menneskelig likeverd, likestilling, åndsfrihet og toleranse er sentrale samfunnsverdier som skal legges til grunn for omsorg, oppdragelse, lek og læring i barnehagen” RP s. 10.*

Manifest mot mobbing forplikter barnehagen til å samarbeide for et godt og inkluderende oppvekst - og læringsmiljø.

### **Delmål:**

#### **1.1 Lage systemer for hvordan personalet skal jobbe for å sikre barns medvirkning i barnehagen.**

Barnehagen må jobbe systematisk for å skape en grunnleggende forståelse for hva barns medvirkning er og hvordan praktisere medvirkning i møtet/i relasjon med barnet. Hva brukes tiden til og hva er god tid? Praksisfortellinger kan være utgangspunkt for refleksjoner og diskusjoner. Barnemøter og barnesamtaler kan være arenaer der barnas stemme høres.

#### **1.2 Lage systemer for hvordan pedagogisk dokumentasjon kan sikre barns medvirkning**

Rammeplanen fokuserer på dokumentasjon av det pedagogiske arbeidet som refleksjon og læring. Men; Hva er kjennetegner pedagogisk dokumentasjon? Hva skal dokumenteres og Hvilke etiske regler bør følges? Personalet må få kjennskap til ulike teknikker for å dokumentere samt hvordan de kan sikre at barnas medvirkning ivaretaes i denne prosessen.

### **1.3 Synliggjøre arbeid med barnehagens verdigrunnlag som utgangspunkt for arbeid mot mobbing.**

Personalet må bruke tid på å jobbe med de grunnleggende verdier som inkludere, fellesskap, omsorg og medansvar. Barnehagens verdigrunnlag danner utgangspunkt for fokus på tiltak mot mobbing.

### **1.4 Fremme likestilling mellom gutter og jenter**

Likestilling og likeverd skal ligge til grunn for barnehagens pedagogikk. Fokus for arbeid med likestilling i barnehagen bør rettes mot å gi både gutter og jenter muligheter til å delta i ulike lærings situasjoner i barnehagen.

### **1.5 Kosthold, hvile og ro**

Godt kosthold og god veksling mellom aktivitet og hvile er av betydning for å utvikle en sunn kropp. Med økende mengde små barn i barnehagen brukes det mye tid på måltider og hvile. Det bør rettes fokus på barns mulighet for medvirkning i de dagligdagse situasjonene som måltid og hvile. Hvordan kombinere barns medvirkning med et sunt kosthold?

## **Område 2: Språkmiljø og språkstimulering**

*”Barnehagen må sørge for at alle barn får varierte og positive erfaringer med å bruke språket som kommunikasjonsmiddel, som redskap for tenking og som uttrykk for egne tanker og følelser. Alle barn må få et rikt og variert språkmiljø i barnehagen.” RP s. 29*

For at barnehagen skal kunne ivareta språklig og kulturelt mangfold blant barn og voksne er det viktig å se på hva slags kompetanse som finnes i personalgruppen. Hvilke holdninger, kunnskaper og ferdigheter har barnehagens personale som gjør at de kan tilrettelegge for gode utviklings- og læringsmuligheter for alle barn? Videre er det nødvendig å arbeide med personalets forståelse av læringsbegrepet, se på personalets syn på og holdninger til læring i barnehagen.

*Alle barn skal ha like muligheter for å utvikle seg og sine evner. Noen barn har behov for ekstra omsorg og hjelp til utvikling og læring av ferdigheter uavhengig av diagnose eller årsaken til dette behovet. Både barn med forsinket språkutvikling, minoritetsspråklige barn med behov for å lære seg norsk, barn med nedsatt funksjonsevne og barn som kommer fra en vanskelig familiesituasjon, vil kunne ha behov for særskilt oppfølging og tilrettelegging. St. meld. Nr 41*

### **Delmål:**

#### **2.1 Styrke språkmiljøet i barnehagene.**

God språklig og sosial kompetanse er grunnleggende for å kunne ta aktivt del i et demokratisk kunnskapssamfunn. Personalet er viktige som språklige forbilder. Det bør rettes fokus på de ansattes kunnskap om barns språkutvikling og hvordan man skaper språkstimulerende miljø for alle barn i barnehagen.

Forskning viser at det er nær sammenheng mellom atferd og språk. Undersøkelser viser at barn med språk – og talevansker blir vurdert, av både voksne og barn, som mindre populære, ikke så smarte, mindre attraktive og mer utrygge enn barn som ikke har språkvansker. Det er derfor særlig viktig at barnehagen satser på god språkstimulering

Rolleleken står sentralt i barns hverdag, og er en viktig kilde til læring. Det er språket som bærer selve rolleleken. Grunnen til at en del barn strever med å komme inn i rolleleken skyldes ofte manglende språkforståelse.

## **2.2 Barnehagen som arena for et inkluderende felleskap**

Alle barn representerer i likhet med samfunnet for øvrig, et stort mangfold av individer med ulik bakgrunn. Et slikt mangfold må ses på som en ressurs og en positiv utfordring for barnehagen. Barnehagen skal være en arena der sosiale forskjeller reduseres, miljøet må være inkluderende og bygge på fellesskapet verdier. Barnehagen må koordinere og samarbeide med de ulike hjelpeinstanser slik at barna får et best mulig tilbud.

## **2.3 Helhetlig tilnærming til omsorg, lek og læring.**

Lek er den viktigste aktiviteten i forhold til læring i barnehagen. Den er en grunnleggende livs – og læringsform som barn kan utrykke seg gjennom. Personalet skal se det unike i hvert barn og samtidig legge merke til det særegne ved gruppen. Videre er det viktig at alle barn får tro på egen kompetanse og interesse for stadig å lære noe nytt.

## **Område 3: Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole**

Barnehagen som pedagogisk virksomhet har sin egenart og sine tradisjoner som må ivaretaes samtidig som barnehagen ses i sammenheng med skolens virksomhet. Departementet ønsker å øke institusjonenes kunnskap om og forståelse for hverandre.

*”Barnehagen skal støtte barns nysgjerrighet, vitebegjær og lærelyst og bidra til at et godt grunnlag for livslang læring. Begrepet livslang læring viser til at læring skjer på ulike arenaer gjennom hele livet. Læring foregår i det daglige samspillet med andre mennesker og med miljøet, og er nært sammenvevd med lek, oppdragelse og omsorg.” RP s. 26*

*”Hvordan fagområdene blir tilpasset det enkelte barns og gruppens interesser og det lokale samfunnet, skal avgjøres i den enkelte barnehage og nedfelles i barnehagens årsplan. Her må progresjon tydeliggjøres.” Rp s. 33*

Til grunn for denne planen ligger en helhetstenkning rundt barns læring og utvikling.

Økt fokus på livslang læring krever fokus på gode overganger mellom de ulike pedagogiske institusjonene. Overgangen barnehage – skole må vies oppmerksomhet og det bør utarbeides gode verktøy for å sikre denne overgangen.

*”Hvordan fagområdene blir tilpasset det enkelte barns og gruppens interesser og det lokale samfunnet, skal avgjøres i den enkelte barnehage og nedfelles i barnehagens årsplan. Her må progresjon tydeliggjøres.” Rp s. 33*

*”Barnehagen skal, i samarbeid med skolen, legge til rette for barns overgang fra barnehage til første klasse og eventuelt skolefritidsordning. Dette skal skje i nært samarbeid med barnets hjem. Planer for barns overgang fra barnehage til skole må være nedfelt i barnehagens årsplan.” RP s. 53*

### **3.1 Utvikle samarbeidet mellom barnehage og skole for å lette barnas overgang**

Barnehagen skal samarbeide med skolen for å gjøre overgangen for barn best mulig. Det er mange former for samarbeid og forberedelse, skolegrupper, vennsgrupper og besøk på skolene praktiseres av enkelte. Noen barnehager har rutiner for skriftlig informasjon mellom barnehage og skole.

### **3.2 Rette fokus på personalets kompetanse om overgang mellom barnehage og skole**

Kunnskap og forståelse er viktige nøkkelord for samarbeid. Hvordan kan barnehagen som institusjon øke sin kunnskap og forståelse av skolen med den hensikt å bedre overgangen for barn?

### **3.3 Synliggjøre hvordan barnehagen arbeider med fagområder og progresjon.**

Barnehagen er første del av livslang læring, det skal foregå arbeid innenfor de 7 fagområdene og progresjon for arbeidet skal synliggjøres. Hva skal 1 åringene introduseres for og hva er forbeholdt 5 åringene?

## **Område 4: Ledelse av barnehagen:**

Som pedagogisk samfunnsinstitusjon må barnehagen være i endring og utvikling. Barnehagen skal være en lærende organisasjon slik at den er rustet til å møte nye krav og utfordringer. Kompetanseutvikling i barnehagen krever at det rettes fokus på hvordan barnehagens ledelse styrer utviklingsprosessen.

## **Delmål:**

### **4.1 Pedagogisk ledelse og lærende organisasjoner:**

En analyse av barnehagen som organisasjon kreves for å utvikle barnehagen som en lærende organisasjon. Fokus på struktur, møter, innhold, kulturelle uttrykk, mål og agenda kan være viktig. Flere barnehager har organisert ledelsen i et team med teamleder. Endrings- og utviklingskompetanse er noe som må jobbes med over tid – det krever engasjerte og kompetente medarbeidere. Ledelsen i barnehagen må legge til rette for at kunnskapen blir bearbeidet og implementert. Den enkelte medarbeider har selv en forpliktelse til å være i utvikling og tilegne seg og dele ny kunnskap.

### **4.2 Kompetanseutvikling:**

Utvikling av personalets kompetanse berører er vidt fagfelt. Veiledning, praksisfortellinger, utviklingsarbeid, erfaringslæring brukes i mange barnehager. Det å skape møteplasser der refleksjon og læring kan foregå er et viktig bidrag til kompetanseutvikling i det daglige arbeidet. Kravet til skriftliggjøring og dokumentasjon av barnehagens arbeid har fått økt fokus de siste årene, derav også det å skrive gode søknader.

### **4.3 Hvordan kan årsplanen bli et verktøy i det daglige arbeidet til personalet:**

Etter lov om barnehager skal alle barnehager utarbeide en årsplan. Planen er ment som informasjon til foreldre og kommunen som tilsynsmyndighet, samt som arbeidsverktøy for personalet. For at årsplanen skal fungere som et verktøy i det daglige arbeidet må de ansatte ha et felles forståelsesgrunnlag for dokumentet. Videre må planen utarbeides i henhold til føringer gitt i loven.

## Oversikt over mål og tiltak

Overordnet mål:

Implementere Rammeplanen og sikre det faglige arbeidet i barnehagen.

Fokusområ de	<b>1 Barns medvirkning</b>	<b>2 Språkmiljø og språkstimulering</b>	<b>3 Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole</b>	<b>4 Ledelse av barnehagen</b>
Delmål	1.1 Lage systemer for hvordan personalet skal jobbe for å sikre barns medvirkning i barnehagen	2.1 Styrke språkmiljøet for alle barn i barnehagene	3.1 Utvikle samarbeid mellombarnehage og skole for å lette barnas overgang.	4.1 Pedagogisk ledelse og lærende organisasjoner
	1.2 Lage systemer for hvordan pedagogisk dokumentasjon kan sikre barns medvirkning	2.2 Barnehagen som arena for et inkluderende felleskap	3.2 Rette fokus på personalets kompetanse om overgang mellom barnehage - skole	4.2 Kompetanseutvikling
	1.3 Synliggjøre arbeid med barnehagens verdigrunnlag som utgangspunkt for arbeid mot mobbing	2.3 Helhetlig tilnærming til omsorg, lek og læring.	3.3 Synliggjøre hvordan barnehagen arbeider med fagområder og progresjon	4.3 Hvordan kan årsplanen bli et verktøy i det daglige arbeidet til personalet.
	1.4 Fremmelikestilling mellom gutter og jenter			
	1.5 Kosthold, hvile og ro			
Tiltak	Nettverksarbeid, prosjekter, kurs, temasamlinger og erfaringsutveksling.	Nettverksarbeid, prosjekter, kurs, temasamlinger og erfaringsutveksling.	Nettverksarbeid, prosjekter, kurs, temasamlinger og erfaringsutveksling.	Nettverksarbeid, prosjekter, kurs, temasamlinger og erfaringsutveksling.

